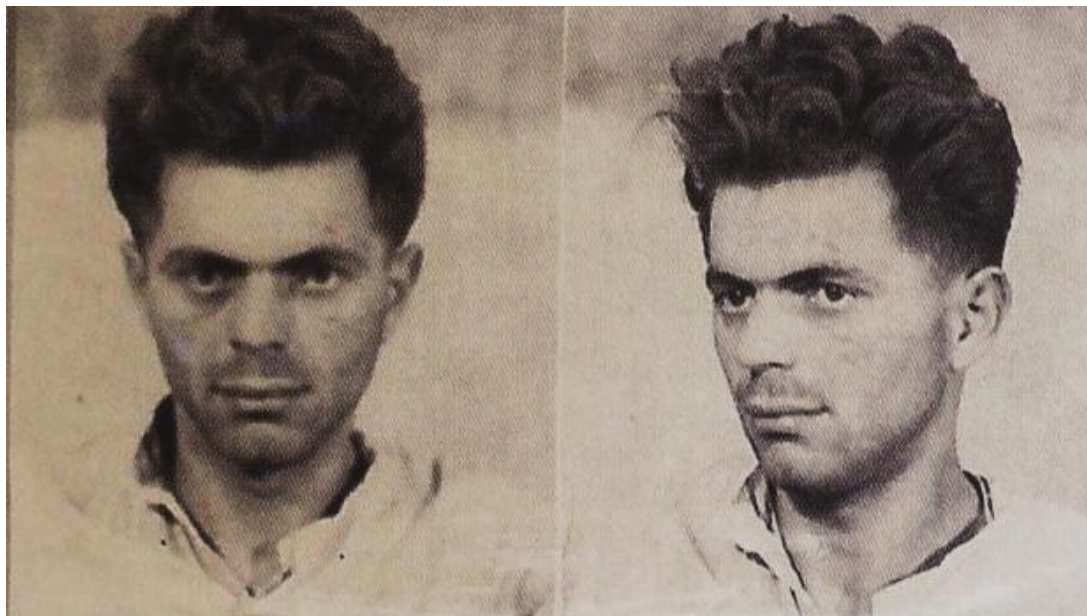

Za několik letáků 15 let vězení. Z jáchymovského lágru Tomík uprchl, dostali ho na mostě v Lokti

Anton Tomík na vězeňské fotografii po zatčení (srpen 1951)

Jediným dodnes žijícím účastníkem je šestaosmdesátiletý Anton Tomík z Bratislavy, kterého režim potrestal patnácti roky vězení za zcela smyšlená obvinění.

Narodil se 2. června 1932 ve Skalici na moravsko-slovenské hranici. Jeho rodiče tam měli polnosti a tři velké sady a překotné politické změny se jich až do roku 1948 nijak zásadně nedotkly.

„Ještě mě začaly učit české učitelky první rok, ale pak nám řekly: ‚Kluci, my půjdeme pryč, protože budete mít vlastní stát.‘ Takže jsem už od první třídy chodil šest let do školy za Slovenského státu. Pak jsem studoval v Bratislavě, od roku 1948 Vyšší průmyslovou školu strojírenskou.“

To už všude kolem sebe viděl nespravedlnost nového režimu – otec se po zabavení a zničení ovocných sadů a po výhrůžkách, že celá rodina bude násilně přesídlena do Sudet, nervově zhroutil a zůstal do konce života na vozíku.

Anton Tomík po návratu z vězení (60. léta 20. století)

Komunisté také začali pronásledovat církevní představitele i prosté věřící. „Třetího dubna 1950 jsem šel v neděli ráno do kostela a už všude kulometry. Vybrali všechny kláštery, odvedli kněze a zavřeli je. Pak zase brali jeptišky, které vedly jak řeholní školu, tak opatrovaly nemocné. Nám studentům řekli, abychom si to tam upravili. A tam jsme viděli, jak jsou všude rozšlapané rodinné fotografie, protože je brali jen s uzlíčkem. A ve Skalici udělali z jednoho kostela sýpku,“ popsal Anton Tomík.

V roce 1950 založil Tomík se dvěma stejně starými spolužáky protistátní skupinu SAK („Spolok antikomunistov“), později se přidal ještě čtvrtý, o rok mladší. Kromě několika letáků vyhozených z vlaku sice žádnou skutečnou činnost nevyvíjeli, přesto se jim jejich smýšlení stalo do roka osudným – Státní bezpečnost je zatkla a tři měsíce vyšetřovala.

„Celou noc svítilo světlo a tloukli a vyšetřovali. Když mi jednou dali podepsat protokol, tak tam stálo: ‚Četl, souhlasil a podepsal.‘ Opravil jsem to na: ‚Četl, podepsal, ale nesouhlasil.‘ A hned jsem dostal výprask. Přitom tam stálo, že jsme si chtěli udělat vysílačku. Udělat! Že jsme se chtěli spojit s partyzány, že jsme chtěli Širokého a takové vyhodit do vzduchu – já jsem ani nevěděl, kdo to Široký je. Něco takového jsem přeci nemohl podepsat.“

Přes zjevnou nesmyslnost obvinění se případ dostal 7. února 1952 před Státní soud v Bratislavě. Obvinění nedostali předem obžalobu, ani nemohli hovořit s obhájcem. Takže teprve při líčení se dozvěděli, že prokurátor pro tři z nich, včetně Antona Tomíka, navrhuje pro výstrahu trest smrti.

„Přitom nám bylo tehdy 17 až 19 let. Jen jsem zaslechl, jak moje matka při těch slovech vyjekla. V soudní síni to bylo poprvé, co jsme se od srpna viděli. Nakonec jsme dostali za velezradu 15 let. A při tom nečekaně zhasla světla. Chtěli to rychle dokončit, když už vynášeli rozsudek. Tak přinesli svíčky a vynášeli to při svíčkách. My tři hlavní ‚zločinci‘ jsme měli dohromady jednoho advokáta ex offi. Ten nám pak tvrdil, že můžeme být rádi, že nás nepověsí. Tak jsem mu jen ironicky poděkoval a dodal jsem, že jen doufám, že za takovou obhajobu nebudu muset nic platit,“ řekl Tomík.

Tunel z tábora smrti

Anton Tomík putoval hned druhý den do věznice v Ilavě, kde byl zařazen na velmi dobrou práci v krejčovské dílně. Po půl roce byl ale jako mladý práceschopný vězeň převezen do komplexu pracovních táborů na Jáchymovsku těžít uran.

Rychle pochopil, že patnáct let v tamních podmínkách nemůže ve zdraví přežít. „Kdyby to člověk natáčel, tak by leckdo řekl, že je to vymyšlené. To byly galeje. A ti, kteří předtím byli v koncentráku, tak říkali, že Němci by se mohli od komunistů učit. Já jsem se dostal do nejhoršího tábora Nikolaj. Dřevěné baráky ještě z války, kdy tam byl zajatecký tábor. V zimě až minus dvacet a přes noc se nesmělo topit. Špína, hlad, paratyfus. Na šachtu jsme chodili dva kilometry v pětistupu, namačkaní na sebe a převázaní řetězem, hodinové nástupy na apelplac v mrazu a větru,“ popsal Tomík.

Proto dlouho neváhal, když po třech letech dostal nabídku podílet se na přípravě útěku podzemním tunelem. Do party deseti vězňů přišel poslední – jako náhradník za člověka, kterého vedení tábora přesunulo jinam. Hlavním organizátorem byl Adolf Ruš z Třince, který pracoval ve stolařské dílně.

Právě odtud jen 60, 70 centimetrů široký tunel vedl, jednotliví vězni se v jeho hloubení v noci a v době volna střídali, vykopanou hlínu nenápadně ukládali na půdě dílny: „Ruš musel strop podepřít deskami, které mu dovolili přinést ze šachty, udělal takové regály, nikoho nenapadlo, proč tam jsou. A na té půdě mohla být nejmíň nákladní tatrovka té hlíny. Denně se vykopalo tak 15 centimetrů tunelu, vedl jen metr pod povrchem, půda byla naštěstí pevná, ale když zrovna šla nahoře stráž, tak se hned muselo přestat.“

Svatební fotografie pana Tomíka a manželky Márie (1963)

Shodou okolností to byl právě Anton Tomík, kdo navečer 6. listopadu 1955 při kopání zjistil, že tunel už dosáhl za plot lágru. Desítka vězňů dlouho neotálela, jelikož dozorcí totiž na základě anonymního udání něco tušili, a v jednom baráku už dokonce začali vchod do tunelu hledat.

Spiklenci se rychle navzájem svolali a během pár minut se postupně vydali na svobodu: „Bylo řečeno, že až se dostaneme nahoru, musíme se asi padesát metrů plazit, protože tam byl strážný na věži. Ale byl tam třímetrový deskový plot a ten vrhal i ve světlech reflektorů asi 70 centimetrů široký stín. A právě tím stínem jsme se plazili pod tu věž. Bylo to promyšlené, i ve spisu pak stálo, že jsme utekli ‚prefíkaným způsobem‘.“

Útěk byl odhalen až druhý den při nástupu, tím ale šťastné okolnosti pro uprchlíky skončily. Na jejich hledání nasadilo ministerstvo vnitřní věci téměř tisíc mužů s více než pěti sty puškami, 270 samopaly a 70 kulometry.

„Když jsem ty počty později ukázal jednomu vojákovi, tak říkal: ‚Proboha, to je jak fronta.‘ Celé Čechy obsazené. Kontrolovali pěší, kontrolovali vlaky, auta, pozorovali z letadel, všechno bylo obsazené až po Prahu,“ vzpomínal Tomík

Anton Tomík ve svém bratislavském bytě (leden 2019)

Hned druhou noc narazil na skupinu uprchlíků hajný pátrající po pytlácích, tehdy se jim ještě podařilo utéci. Antonovi Tomíkovi a dalšímu vězni se později stal osudným střežený most přes Ohři v Lokti.

„Překvapili nás, ale my jsme řekli, že jdeme ze šichty, že nám ujel vlak a jdeme pěšky. Trochu zaváhali a celá naše skupina se rozprchla. Několik z nich začalo střílet, taky jsem dostal jednu, i ten z Jablunkova, Ruš, to koupil do ruky, ale utíkal dál. O mně pak říkali, že jsem jako Kristus, že jsem přešel řeku a ani jsem neměl vodu v botách a že jsem přeskočil dvouapůlmetrový plot. Ale pak jsem si nahmatal krev a dál už to mám vymazané. Probral jsem se s pocitem, že mě někdo líbá. A to byl policejní pes, který olizoval tu krev.“
Se střelným zraněním pánve skončil Anton Tomík ve vězeňské nemocnici a později se se všemi ostatními uprchlíky sešel před soudem. Přestože jim znovu hrozil hrdelní trest za velezradu, nakonec dostali přidáno jen pár let a do uranových dolů se už nevrátili

A v lágrech se po jejich útěku poměry výrazně zlepšily – obojí zřejmě souviselo s tehdy probíhajícími jednáními o lidských právech v Ženevě.

Anton Tomík se nakonec dostal na svobodu v létě 1960, kdy ho soudní tribunál zasedající přímo v leopoldovské věznici propustil na podmínku: „Rodina mě chtěla navštívit na Velikonoce v Leopoldově, napsal jsem jim, ať nejezdí, že na Marii budu doma. V květnu přišla amnestie a nic. Útěkářů se netýkala. Znovu mi psali, odpověděl jsem: ‚Na Marii budu doma.‘ Kamarád mi povídá: ‚Ty jsi ale optimista.‘ Ale já věřil, že modlitba je silná. A přesně na Marii jsem doma byl. Po devíti letech. Přestože jsem poslal telegram, že přijedu, otec ani sestřenice mě vůbec nepoznali.“

A toto jméno má pro něj zvláštní význam dodnes. I proto, že manželka Mária ho provází životem už 56 let.

Anton Tomík s manželkou Márií a štábem cyklu Paměťová stopa (Bratislava, leden 2019)

